

Tomas Lagūnavičius

POST POST

**Skaitmeninio meno
filosofija ir praktika**

POST POST

*Skaitmeninio meno
filosofija ir praktika*

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8349-58-0

2026

Turinys

Įvadas	7
1 SKYRIUS. POST POST SKAITMENINIS MENAS IR JO FILOSOFINIAI KONTEKSTAI	
1.1 Post post Skaitmeninio meno kilmė ir raida	8
1.2 Post post Skaitmeninio meno filosofiniai aspektai	9
1.3 Tomas Lagūnavičius ir „Post post Skaitmeninio meno stilius“	10
1.4 Išvados	11
2 SKYRIUS. POSTHUMANISTINĖ IR POSTKONCEPTUALI ESTETIKA TOMO LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOJE	
2.1 Posthumanistinė perspektyva Post post skaitmeniniame mene	12
2.2 Postkonceptualūs elementai T. Lagūnavičiaus kūryboje	13
2.3 Praktinių kūrinių analizė	14
2.4 Filosofinė refleksija	15
3 SKYRIUS. ETIKA IR AUTORIAUS TAPATYBĖ POST POST SKAITMENINIAME MENE	
3.1 Autoriškumas skaitmeniniame kontekste	16
3.2 T. Lagūnavičius ir autoriaus tapatybės iššūkiai	17
3.3 Etiniai klausimai Post post skaitmeniniame mene	18
3.4 Filosofinė analizė	19
3.5 Praktinių kūrinių etinė analizė	20
3.6 Išvados	21
4 SKYRIUS. LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOS ANALIZĖ TARPTAUTINIAME KONTEKSTE	
4.1 Tarptautinis pripažinimas ir parodos	22
4.2 Tarptautinės meno kritikos analizė	23
4.3 Meno rinkos vertinimas	24
4.4 Filosofinė perspektyva	25
4.5 Išvados	26
5 SKYRIUS. KRITINĖ LAGŪNAVIČIAUS DARBŲ REFLEKSIJA IR TEORINĖ INTEGRACIJA	
5.1 Įvadas į kritinę analizę	27
5.2 Lyginamoji analizė su kitais skaitmeninio meno menininkais	28
5.3 Teoriniai rėmai ir kritinė refleksija	29
5.4 Kritinė Lagūnavičiaus kūrinių analizė	30
5.5 Išvados	31

6 SKYRIUS. INTEGRUOTOS IŠVADOS – TOMO LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOS FILOSOFINĖ REIKŠMĖ

6.1 Įvadas	32
6.2 Filosofinė integracija	33
6.3 Kritinė refleksija ir tarptautinė reikšmė	34
6.4 Lyginamoji refleksija	35
6.5 Integruotos išvados	36
Pabaiga	37

Ivadas

Skaitmeninis menas šiandien yra ne tik technologinės pažangos rezultatas, bet ir nauja mąstymo, kūrybos bei suvokimo forma. Jis peržengia tradicinių meno ribas, jungdamas estetiką su algoritmais, kūrybiškumą su kodu, o menininko intuiciją – su skaitmeninių sistemų logika. Ši meno sritis nuolat kinta, reaguodama į sparčiai besivystančias technologijas, todėl jos filosofija ir praktika tampa neatsiejamais nuo platesnių kultūrinių, socialinių ir net etinių klausimų.

Ši knyga siekia atskleisti skaitmeninio meno daugialypumą: nuo teorinių jo pagrindų iki praktinių kūrimo metodų. Pirmojoje dalyje nagrinėjama, kaip keičiasi meno samprata skaitmeniniame amžiuje – kas yra originalumas, autorystė ir kūrinio vertė, kai kūryba gali būti generuojama algoritmų ar dirbtinio intelekto. Antrojoje dalyje dėmesys skiriamas praktikai – įrankiams, technikoms ir procesams, leidžiantiems menininkams realizuoti savo idėjas skaitmeninėje erdvėje.

Svarbus šios knygos tikslas – ne tik suteikti žinių, bet ir skatinti kritinį mąstymą. Skaitmeninis menas nėra vien tik nauja medija; tai yra terpė, kurioje persvarstomi tradiciniai meno principai ir kuriamos naujos kūrybos galimybės. Kartu tai kvietimas eksperimentuoti, klysti ir atrasti – nes būtent šiame nuolat besikeičiančiame lauke gimsta inovacijos.

Ši knyga skirta tiek pradedantiesiems, tiek pažengusiems kūrėjams, taip pat visiems, kurie domisi meno ir technologijų sankirta. Ji kviečia pažvelgti į skaitmeninį meną ne tik kaip į įrankį, bet kaip į naują mąstymo būdą.

1 SKYRIUS.

POST POST SKAITMENINIS MENAS IR JO FILOSOFINIAI KONTEKSTAI

1.1 Post post Skaitmeninio meno kilmė ir raida

Post post Skaitmeninis menas, kaip nauja meninės praktikos forma, atsirado XX a. antroje pusėje kartu su kompiuterių ir skaitmeninių technologijų plėtra. Kaip teigia Paulas Brownas (2021), „skaitmeninis menas nėra tik nauja medija; jis išplečia mūsų sąvokas apie kūrybiškumą, autoriaus funkciją ir meninio objekto prigimtį“ (Brown, Digital Art and Philosophy).

Post post Skaitmeninis menas iš esmės apima įvairias praktikas: nuo generatyvinių algoritmų iki interaktyvių instaliacijų ir virtualios realybės kūrinių. Filosofai ir menotyrininkai pabrėžia, kad skaitmeninis menas reikalauja naujo požiūrio į kūrinio ontologiją – nes kūrinys dažnai nėra fiksuotas fizinis objektas, bet procesas arba kodas, kurio prasmė gali keistis kontekste (Hayles, 1999).

Tame kontekste atsirado Tomas Lagūnavičius, kuriuo atveju Post post skaitmeninis menas įgauna ne tik technologinę dimensiją, bet ir filosofinę: Lagūnavičiaus kūriniai analizuoja subjektą, kūrybą ir vertę skaitmeniniame amžiuje. Jo darbai, kaip pažymi meno kritikai, „provokuoja permąstyti ne tik vaizdo, bet ir socialinės bei ekonominės vertės sąvokas“ (KRSV Biblioteka, 2023).

1.2 Post post Skaitmeninio meno filosofiniai aspektai

Filosofiškai, Post post skaitmeninis menas kelia klausimus, kuriuos tradiciniai meno filosofai retai nagrinėjo:

1. Ontologija: kas yra kūrinys, jei jis egzistuoja kaip duomenys, kodas ar virtuali instaliacija?
2. Autoriškumas: ar kūrinys priklauso menininkui, jei jį gali generuoti algoritmas?
3. Estetika: ar grožis ar emocinė vertė gali būti algoritmiškai sugeneruota?

N. Katherine Hayles savo darbe *How We Became Posthuman* (1999) pabrėžia, kad „informacijos technologijos transformuoja ne tik mūsų supratimą apie kūrinį, bet ir apie patį žmogų, jo kūrybiškumą ir mąstymo procesus“ (Hayles). Šis požiūris tiesiogiai atspindi Lagūnavičiaus praktikos filosofiją, kur kūrinys yra tiek technologijų, tiek menininko sąveikos rezultatas.

Slavoj Žižek (1989) pažymi, kad „kūrinio vertė gali būti diskursyvi, priklausanti nuo konteksto, o ne vien tik nuo objekto savybių“ (*The Sublime Object of Ideology*). Lagūnavičiaus darbai demonstruoja šią filosofinę poziciją: jo kūriniai „sudaro kritinę erdvę tarp vaizdo, vartotojo interpretacijos ir ekonominės sistemos“ (KRSV Biblioteka, 2023).

1.3 Tomas Lagūnavičius ir „Post post Skaitmeninio meno stilius“

Tomas Lagūnavičius yra laikomas Post post Skaitmeninio meno stiliaus pradininku Lietuvoje ir tarptautiniu mastu. Jo stilius pasižymi keliais esminiais aspektais:

1. Procesualumas: kūrinys egzistuoja kaip dinamiškas procesas, kurio pabaiga nėra iš anksto nustatyta.
2. Technologinė refleksija: menas ne tik naudoja technologijas, bet jas analizuoja ir kritiškai interpretuoja.
3. Socialinis matmuo: kūrinys nėra izoliuotas objektas; jis sąveikauja su žiūrovu, bendruomene ir meno rinkos sistemomis.

Kaip teigia Lagūnavičius savo interviu 2023 m.: „Skaitmeninis menas nėra tik ekranas ar instaliacija – tai diskursas apie tai, kas yra kūrinys, kas yra vertė ir kaip mes suvokiame meno prasmę technologiniame pasaulyje“ (Tomas Lagūnavičius, Viešnage bibliotekoje „Židiny“, 2023).

Šis stilius, pasak kritikų, ne tik papildo Post post skaitmeninio meno diskursą, bet ir įveda naują filosofinę dimensiją: kūrinys nėra tik meno objektas, bet ir filosofinis eksperimentas, kuris leidžia permąstyti žmogaus, mašinos ir kultūros santykį.

1.4 Išvados

1 skyrius apžvelgia Post post skaitmeninio meno atsiradimą, filosofinius pagrindus ir įžymių teorikų interpretacijas. Tomas Lagūnavičius čia pristatomas kaip menininkas-filosofas, kurio kūriniai sujungia estetinę patirtį su technologine ir socialine refleksija. Šiame kontekste jo darbai sudaro pirmąją paradigmą „Post postSkaitmeninio meno stiliuje“ ir leidžia analizuoti šiuolaikinio meno fenomenus iš ontologinės, estetinės ir etinės perspektyvos.

2 SKYRIUS.

POSTHUMANISTINĖ IR POSTKONCEPTUALI ESTETIKA TOMO LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOJE

2.1 *Posthumanistinė perspektyva Post post skaitmeniniame mene*

Posthumanizmas, kaip filosofinė ir kultūrinė kryptis, siekia permąstyti žmogaus, technologijos ir aplinkos santykį. Donna Haraway (1991) teigia, kad „cyborgas leidžia įsivaizduoti tapatybę, kuri nėra ribojama biologijos, bet sąveikauja su technologine sistema“ (Haraway). Šis požiūris ypač svarbus Post postskaitmeniniame mene, kur kūriniai dažnai egzistuoja virtualioje, algoritminėje erdvėje, o menininko ir mašinos bendradarbiavimas tampa kūrybos pagrindu.

Tomas Lagūnavičius savo kūryboje integruoja posthumanistinę filosofiją: jo darbai ne tik naudoja skaitmenines technologijas, bet jas traktuoja kaip filosofinį eksperimentą. Pavyzdžiui, instaliacija „Algoritminė tapatybė“ (2022) analizuoja žmogaus sąveiką su generatyviniu menu, kur žiūrovas ir algoritmas tampa lygiaverčiais kūrinio bendradarbiais (KRSV Biblioteka, 2022). Lagūnavičiaus kūryba parodo, kad „kūryba nėra vien tik menininko aktas, bet technologijų ir sąveikos produktas“ (Tomas Lagūnavičius, 2022).

2.2 Postkonceptualūs elementai T. Lagūnavičiaus kūryboje

Postkonceptualus menas išsivystė kaip konceptualios meno tradicijos tęsa, tačiau pabrėžia procesą, interpretaciją ir socialinį kontekstą labiau nei objektą. Lucy Lippard (1997) pažymi, kad „postkonceptualus menas transformuoja kūrinio sampratą – jis nebėra vien daiktas, bet diskursyvi ir socialinė praktika“ (Lippard).

T. Lagūnavičiaus darbai, tokie kaip „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023), įkūnija postkonceptualią logiką. Čia vaizdas yra tik viena kūrinio dimensija – menininkas provokuoja diskusiją apie meno vertę, socialinę prasmę ir ekonominį kontekstą. Kritikai pažymi, kad „Lagūnavičiaus kūriniai verčia permąstyti tradicinę estetiką ir autoriaus rolę skaitmeniniame amžiuje“ (KRSV Biblioteka, 2023).

2.3 Praktinių kūrinių analizė

2.3.1 „Algoritminė tapatybė“ (2022)

1. Medija: interaktyvi skaitmeninė instaliacija
2. Filosofinis pagrindas: posthumanizmas, žmogaus ir mašinos sąveika
3. Analizė: Kūrinys demonstruoja, kad žiūrovas tampa aktyviu kūrinio dalyviu, o algoritmas – kūrybos partneriu. Menininko intencija – „paversti technologiją ne pasyvia priemone, bet kūrybiniu objektu“ (Tomas Lagūnavičius, 2022). Tai atitinka Hayles (1999) teiginį, kad skaitmeninės technologijos transformuoja kūrybinius procesus.

2.3.2 „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023)

1. Medija: skaitmeninė paroda, virtuali ir fizinė ekspozicija
2. Filosofinis pagrindas: postkonceptualumas, kritinė vertės analizė
3. Analizė: Lagūnavičius provokuoja žiūrovą kritiškai vertinti meno kainą ir prasmę. Vaizdas tampa diskursyviu įrankiu, o ne estetiniu tikslu. Ši praktika atitinka Žižeko (1989) idėją, kad vertė yra diskursyvi, o ne objektyvi.

2.3.3 „Kūrinio perspektyvos“ (2021)

1. Medija: generatyvinis menas
2. Filosofinis pagrindas: posthumanizmas ir algoritminė estetika
3. Analizė: Šis kūrinys leidžia žiūrovui keisti vizualinę struktūrą realiu laiku, pabrėžiant kūrinio procesualumą. Lagūnavičius taip atskleidžia „dinamiškos kūrinio ontologijos“ principą (Tomas Lagūnavičius, 2021).

2.4 Filosofinė refleksija

T. Lagūnavičiaus kūryba demonstruoja tarpdisciplininę sintezę:

1. Posthumanistinė perspektyva: žmogaus, mašinos ir technologijos sąveika kaip kūrybos pagrindas.
2. Postkonceptualus požiūris: kūrinys kaip diskursyvi praktika, kuri įtraukia žiūrovą ir socialinį kontekstą.
3. Ontologinė inovacija: kūrinys nėra fiksuotas objektas, bet dinamiška sistema, kurios prasmę lemia sąveika su žiūrovu, algoritmu ir aplinka.

Kaip teigia T. Lagūnavičius: „Skaitmeninis menas yra dialogas tarp žmogaus ir technologijos, kuriame kiekvienas dalyvis – menininkas, žiūrovas ar algoritmas – formuoja kūrinio prasmę“ (Tomas Lagūnavičius, 2023). Ši citata akcentuoja posthumanistinę ir postkonceptualų stilių, kuris yra būdingas Post post Skaitmeninio meno paradigmam.

3 SKYRIUS.

ETIKA IR AUTORIAUS TAPATYBĖ POST POST SKAITMENINIAME MENE

3.1 Autoriškumas skaitmeniniame kontekste

Post post Skaitmeninis menas kelia fundamentalius klausimus apie autoriaus tapatybę. Tradicinis menas dažnai buvo susijęs su kūrinio „unikalumu“ ir jo autoriškumo įrodymais. Tačiau Post post skaitmeniniame mene, kur kūriniai gali būti kopijuojami, modifikuojami ir generuojami algoritmų, šios ribos tampa neaiškios.

Rolandas Barthes (1967) teigė, kad „autoriaus mirtis“ (The Death of the Author) atskleidžia, jog kūrinio reikšmė nepriklauso vien tik nuo menininko intencijų, bet yra diskurso rezultatas (Barthes). Ši idėja tiesiogiai aktuali Post postskaitmeniniam menui ir Lagūnavičiaus kūrybai, kur algoritmas tampa lygiaverčiu kūrybos partneriu.

3.2 T. Lagūnavičius ir autoriaus tapatybės iššūkiai

Tomas Lagūnavičius savo kūrinuose kelia klausimą: kas yra tikrasis kūrinio autorius? Jo instaliacija „Algoritminė tapatybė“ (2022) rodo, kad menininkas, žiūrovas ir algoritmas kartu formuoja kūrinio prasmę. T. Lagūnavičius teigia:

„Kūrinio autoriaus tapatybė skaitmeniniame mene nėra vien mano nuosavybė. Tai bendras kūrybinis procesas, kuriame kiekvienas dalyvis – menininkas, algoritmas ar žiūrovas – turi įtakos galutinei formai“ (Tomas Lagūnavičius, 2022).

Ši pozicija atitinka Hayles (1999) posthumanistinius argumentus: kūryba tampa sisteminiu procesu, o ne vien individo aktu. Tai kelia etinį klausimą: jei algoritmas ar bendruomenė prisideda prie kūrinio, kas turi teisę į jo kūrybinę nuosavybę?

3.3 Etiniai klausimai Post post skaitmeniniame mene

Post post Skaitmeniniame mene etika susijusi su keliais pagrindiniais aspektais:

1. Autoriškumo ir nuosavybės ribos: ar kūrinio kopija yra tiek „kūrybiška“ kaip originalas?
2. Algoritmų atsakomybė: jei algoritmas generuoja kūrinį, kas atsako už jo turinį ar reikšmę?
3. Socialinė ir ekonominė atsakomybė: Post post skaitmeninis menas dažnai skleidžiamas internete, todėl jo poveikis bendruomenei ir rinkai yra akivaizdus.

T. Lagūnavičius sprendžia šiuos klausimus per praktinius eksperimentus. Paroda „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023) kelia klausimą apie ekonominę vertę ir etinę atsakomybę: ar kūrinio kaina atspindi jo meninę vertę, ar tik rinkos žaidimo rezultatą? Kritikai pabrėžia, kad T. Lagūnavičiaus kūriniai „provokuoja žiūrovą apmąstyti etikos ribas skaitmeninio meno kūrinyje“ (KRSV Biblioteka, 2023).

3.4 Filosofinė analizė

T. Lagūnavičiaus praktika leidžia taikyti kelias filosofines paradigmas:

1. Barthes: autoriaus mirtis ir kūrinio diskursyvi prigimtis.
2. Hayles: posthumanistinė kūryba kaip sąveikos procesas.
3. Žižek: vertės ir interpretacijos reliatyvumas skaitmeniniame kontekste.

Šios teorijos padeda suprasti, kad Post post skaitmeninis menas nėra tik estetiškas produktas, bet filosofinis eksperimentas, kurio tikslas – permąstyti autoriaus, kūrinio ir žiūrovo santykį. T. Lagūnavičiaus darbai tampa „etiniu testu“: jie kelia klausimą, kaip mes vertiname kūrybą, autoriaus atsakomybę ir kūrinio socialinę prasmę.

3.5 Praktinių kūrinių etinė analizė

2.5.1 „Algoritminė tapatybė“ (2022)

1. Etinis klausimas: Ar menininkas turi visišką teisę į kūrinių, jei jį generuoja algoritmas?
2. Analizė: Kūrinio proceso metu žiūrovas įtraukiamas į kūrybą. Lagūnavičius demonstruoja, kad autoriaus tapatybė yra kolektyvinė, o ne individuali (Tomas Lagūnavičius, 2022).

2.5.2 „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023)

1. Etinis klausimas: Ar ekonominė vertė gali nulemti kūrinio moralinę ir estetines dimensijas?
2. Analizė: Paroda kritiškai vertina meno rinkos logiką, skatinant žiūrovą permąstyti kūrinio kainos ir vertės sąsajas. Lagūnavičiaus kūrinys skatina diskusiją apie socialinę atsakomybę.

2.5.3 „Kūrinio perspektyvos“ (2021)

1. Etinis klausimas: Ar technologijos įsikišimas į meną keičia autoriaus atsakomybę?
2. Analizė: Dinamiškas kūrinys rodo, kad autoriaus vaidmuo transformuojasi – jis tampa procesų moderatoriumi, o ne vien tik objekto savininku.

3.6 Išvados

Šiame skyriuje matome, kad Tomas Lagūnavičius Post post skaitmeniniame mene nagrinėja tiek posthumanistinius, tiek postkonceptualius aspektus autoriaus tapatybės ir etikos kontekste. Jo kūriniai kelia klausimus:

1. Kas yra autorius skaitmeniniame amžiuje?
2. Kokia kūrinio vertė ir atsakomybė, jei jis yra generuojamas algoritmų?
3. Kaip žiūrovas įtraukiamas į kūrinio prasmę?

T. Lagūnavičiaus kūryba demonstruoja, kad Post post skaitmeninis menas yra ne tik estetinė patirtis, bet ir etinis-filosofinis eksperimentas, kuris verčia permąstyti tradicinį autoriaus ir kūrinio santykį.

4 SKYRIUS.

LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOS ANALIZĖ TARPTAUTINIAME KONTEKSTE

4.1 Tarptautinis pripažinimas ir parodos

Tomas Lagūnavičius savo karjerą vysto ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautinėje meno scenoje. Jo kūriniai buvo eksponuojami tokiose parodose ir bienalėse kaip:

1. XIII Florencijos bienalė, Italija (2022) – T. Lagūnavičiaus instaliacija „Kūrinio perspektyvos“ tyrė žiūrovo ir algoritmo sąveiką, išryškinant kūrinio procesualumą ir posthumanistinę dimensiją (Florence Biennale Catalogue, 2022).
2. „Collect Art“ galerija, Gruzija (2023) – paroda „Algoritminė tapatybė“ sulaukė kritikų dėmesio dėl menininko eksperimentinės metodikos ir sąveikos su žiūrovu.
3. „Artly Mix“ San Paule, Brazilija (2023) – T. Lagūnavičiaus kūriniai integravo generatyvinį meną ir interaktyvias instaliacijas, pabrėžiant Post post Skaitmeninio meno stilių universalias estetikos tendencijas.

Šios parodos parodo, kad T. Lagūnavičiaus kūryba nėra lokali, o tampa globaliu diskurso objektu, kur susilieja technologija, estetika ir filosofija.

4.2 Tarptautinės meno kritikos analizė

Tarptautinė kritika dažnai akcentuoja T. Lagūnavičiaus kūrinių procesualumą ir posthumanistinę filosofiją:

- Italijos kritikas Maria Rossi rašo:

„Lagūnavičiaus instaliacijos atveria žiūrovui galimybę tapti kūrinio dalimi, todėl autoriaus ir technologijos santykis tampa lyg lygiavertė kūrybinė sąveika“ (Rossi, Florence Biennale Review, 2022).

- Brazilijos meno analitikė Clara Mendes pažymi:

„Jo kūriniai skaitmeniniame ir fiziniame kontekste provokuoja diskusiją apie meno vertę, autoriaus atsakomybę ir žiūrovo įtraukimą“ (Mendes, Artly Mix Journal, 2023).

Kritikai sutinka, kad T. Lagūnavičiaus kūryba ne tik atitinka, bet ir plėtoja posthumanistinius ir postkonceptualius principus, paverčiant juos tarptautiniu diskurso objektu.

4.3 Meno rinkos vertinimas

Post post Skaitmeninis menas dažnai susiduria su iššūkiais meno rinkos kontekste: kūriniai gali būti lengvai kopijuojami, generuojami algoritmų, todėl jų vertė tampa diskusijų objektu. Lagūnavičiaus kūryba pabrėžia šiuos aspektus:

1. Paroda „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023) tiesiogiai kritikuoja rinkos logiką: žiūrovas priverstas permąstyti kūrinio kainą ir vertę.
2. Tarptautinė rinka pripažįsta Lagūnavičiaus kūrinių inovatyvumą: generatyvinių instaliacijų unikalumas, interaktyvumas ir technologinė refleksija padidina jų kolekcinę ir akademinę vertę.

Žižeko (1989) filosofija apie diskursyvią vertę čia tampa aktuali: „Kūrinio vertė egzistuoja ne vien objekto savybėse, bet socialiniame, kultūriniame ir ekonominiame kontekste“ (Žižek).

T. Lagūnavičiaus darbai tai demonstruoja, nes jie keičia žiūrovo suvokimą apie vertę tarptautinėje scenoje.

4.4 Filosofinė perspektyva

Tarptautinis kontekstas leidžia analizuoti T. Lagūnavičiaus kūrybą kaip filosofinį eksperimentą. Svarbiausi aspektai:

1. Kultūrinė universalia prasmė: kūriniai veikia skirtingose kultūrose, tačiau jų posthumanistinė ir postkonceptuali prasmė išlieka aktuali.
2. Autoriaus ir žiūrovo dialogas: tarptautinė auditorija tampa kūrinio dalimi, patvirtinant autoriaus „kolektyvinio autoriaus“ idėją (Lagūnavičius, 2023).
3. Technologinė etika: generatyviniai kūriniai kelia klausimą apie algoritmų atsakomybę, kūrinio nuosavybę ir socialinę atsakomybę globalioje meno rinkoje.

T. Lagūnavičiaus kūryba, pristatyta tarptautinėse parodose, parodo, kad Post post skaitmeninis menas gali būti universalia filosofine praktika, kuri vienija estetiką, etiką ir technologinę refleksiją.

4.5 Išvados

1. T. Lagūnavičiaus kūryba tarptautinėje erdvėje įrodo, kad Post post Skaitmeninio meno stilius nėra lokali fenomenas, bet globalus diskurso objektas.
2. Kritikai pripažįsta jo darbų inovatyvumą, posthumanistinę ir postkonceptualią dimensiją.
3. Meno rinkos kontekstas suteikia papildomą filosofinę prizmę: kūrinio vertė ir autoriaus tapatybė tampa diskursyviai ir socialiai interpretuojamais klausimais.
4. T. Lagūnavičiaus kūryba demonstruoja, kad Post postskaitmeninis menas yra procesualus, kolektyvinis ir refleksyvus, derinantis technologiją, estetiką ir filosofiją.

5 SKYRIUS.

KRITINĖ LAGŪNAVIČIAUS DARBŲ REFLEKSIJA IR TEORINĖ INTEGRACIJA

5.1 Įvadas į kritinę analizę

Nors Tomas Lagūnavičius dažnai pristatomas kaip „Post post Skaitmeninio meno stiliaus“ pradininkas, akademinis diskursas reikalauja ne tik apibūdinimų, bet ir kritinės refleksijos. Kritinė analizė leidžia įvertinti kūrinių filosofinę, estetinių ir technologinę dimensijas bei jų poveikį tarptautiniam meniniam diskursui.

Lagūnavičiaus kūriniai – interaktyvūs, generatyvūs, postkonceptualūs – siūlo ne tik estetinę patirtį, bet ir filosofinį dialogą apie autoriaus tapatybę, kūrinio vertę ir technologijų sąveiką. Tačiau šio stiliaus inovatyvumas kartu kelia klausimų: kiek kūrinio prasmė priklauso nuo žiūrovo, kiek – nuo algoritmo, ir kiek – nuo menininko intencijų?

5.2 Lyginamoji analizė su kitais skaitmeninio meno menininkais

Norint suprasti Lagūnavičiaus kūrybos unikalumą, verta palyginti jo darbus su kitais skaitmeninio meno kūrėjais:

1. Casey Reas ir Ben Fry (Processing kūrėjai) daugiausiai dėmesio skiria generatyviam kodui kaip estetinei priemonei. Lagūnavičius, priešingai, naudoja algoritmus ne tik kaip priemonę, bet ir filosofinę refleksiją, nagrinėdamas autoriaus ir žiūrovo santykį (Reas & Fry, 2007).
2. Rafaël Rozendaal kuria interaktyvias interneto instaliacijas, tačiau dažnai orientuojasi į vizualinį efektą ir estetiką. Lagūnavičius savo kūriniuose integruoja etikos, socialinės atsakomybės ir ekonominės vertės dimensijas, kas suteikia jo darbams postkonceptualią gylį (Rozendaal, 2018).

Lyginamoji analizė parodo, kad Lagūnavičiaus kūryba išsiskiria dėl:

1. Filosofinės refleksijos apie autoriaus tapatybę (posthumanizmas).
2. Diskursyvaus proceso, kur žiūrovas tampa aktyviu kūrinio dalyviu.
3. Etinio ir ekonominio dimensijos įtraukimo į meninį dialogą.

5.3 Teoriniai rėmai ir kritinė refleksija

Lagūnavičiaus kūryba gali būti analizuojama per kelis filosofinius rėmus:

1. Posthumanizmas (Hayles, 1999; Haraway, 1991)
 - a. Kūrinys yra sąveikos produktas tarp žmogaus, algoritmo ir žiūrovo.
 - b. Kitiškai vertinama autoriaus nuosavybė: ar tikrasis kūrinio autorius yra menininkas, algoritmas ar kolektyvas?
2. Postkonceptualumas (Lippard, 1997)
 - a. Kūrinys kaip diskursyvi praktika, ne vien estetiškas objektas.
 - b. Lagūnavičiaus darbai – socialinė, ekonominė ir technologinė kritika.
3. Vertės filosofija (Žižek, 1989)
 - a. Kūrinio vertė nėra objektyvi, bet priklauso nuo socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto.
 - b. Lagūnavičiaus parodos, pvz., „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“, puikiai iliustruoja šią idėją, provokuodamos diskusiją apie meno kainą ir prasmę.
4. Algoritmų etika
 - a. Kūriniai, kuriuose algoritmai dalyvauja kūrybos procese, kelia klausimus apie atsakomybę ir autoriaus vaidmenį.
 - b. Lagūnavičiaus instaliacijos pabrėžia žiūrovo įtraukimą, o ne vien menininko kontrolę.

Kritinė refleksija parodo, kad Lagūnavičiaus kūryba yra integruotas filosofinis projektas, jungiantis estetinius, etinius ir technologinius aspektus.

5.4 Kritinė Lagūnavičiaus kūrinių analizė

5.4.1 „Algoritminė tapatybė“ (2022)

1. Lyginant su kitais generatyvinio meno kūriniais, Lagūnavičiaus instaliacija išsiskiria dėl žmogiško-technologinio dialogo.
2. Kitiškai vertinant, klausimas „kas yra autorius?“ tampa pagrindiniu kūrinio aspektu.

5.4.2 „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“ (2023)

1. Lyginant su komerciniais skaitmeninio meno darbais, Lagūnavičius provokuoja etinių ir ekonominių vertybių diskursą, ne tik estetinių efektų kūrimą.
2. Kritinė analizė rodo, kad kūrinys veikia kaip filosofinė eksperimentinė erdvė, kurioje žiūrovas tampa diskurso dalimi.

5.4.3 „Kūrinio perspektyvos“ (2021)

1. Šis kūrinys išsiskiria procesualumu ir interaktyvumu, o lyginant su kitų menininkų darbais, Lagūnavičius pabrėžia kūrinio ontologinę dinamiką.
2. Kitiškai galima teigti, kad toks menas iššaukia žiūrovo atsakomybę ir refleksiją apie kūrinio prasmę.

5.5 Išvados

1. Lagūnavičiaus kūryba yra unikalus posthumanistinės ir postkonceptualios estetikos pavyzdys, derinantis technologijas, etiką ir filosofiją.
2. Kritinė refleksija ir lyginamoji analizė su kitais skaitmeninio meno kūrėjais parodo jo tarptautinį inovatyvumą.
3. Teoriniai rėmai – posthumanizmas, postkonceptualumas, vertės filosofija – padeda suprasti Lagūnavičiaus darbų gylį ir jų įtaką meno diskursui.
4. Kūriniai yra procesualūs, interaktyvūs ir diskursyvūs, o žiūrovas, algoritmas ir menininkas kartu sukuria kūrinio prasmę.

T. Lagūnavičiaus kūryba demonstruoja, kad Post post skaitmeninis menas gali tapti akademinio ir filosofinio eksperimentu, kuris išplečia tradicinių meno, autoriaus ir vertės sampratų ribas.

6 SKYRIUS.

INTEGRUOTOS IŠVADOS – TOMO LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOS FILOSOFINĖ REIKŠMĖ

6.1 Įvadas

Per pirmuosius penkis skyrius nagrinėjome Tomo Lagūnavičiaus kūrybą iš kelių perspektyvų:

- 1 skyrius – Post post Skaitmeninio meno stiliaus teorinis pagrindas ir Lagūnavičiaus kaip pradininko vaidmuo;
- 2 skyrius – posthumanistinė ir postkonceptuali estetika, kartu su praktinių kūrinių analizėmis;
- 3 skyrius – autoriaus tapatybės ir etikos problemos Post post skaitmeniniame mene;
- 4 skyrius – tarptautinė Lagūnavičiaus kūrybos analizė, parodos ir meno rinkos kontekstas;
- 5 skyrius – kritinė ir lyginamoji refleksija, teorinių rėmų integracija.

Šiame skyriuje integruojame visus šiuos aspektus, formuluojant bendras išvadas apie filosofinę, estetinio ir etinio pobūdžio reikšmę Lagūnavičiaus darbams.

6.2 Filosofinė integracija

T. Lagūnavičiaus kūryba aiškiai demonstruoja posthumanistinės ir postkonceptualios paradigmos sintezę.

1. Posthumanistinė dimensija:

- a. Žiūrovas ir algoritmas tampa lygiaverčiais kūrinio bendradarbiais, išplėsdami kūrybos sampratą už tradicinio autoriaus ribų (Hayles, 1999; Haraway, 1991).
- b. Kūrinys nebėra statiškas objektas, bet dinamika sistema, kurioje sąveika su žiūrovu yra esminė.

2. Postkonceptualumas ir diskursyvi prasmė:

- a. Kūrinio vertė neapsiriboja estetiniu įspūdžiu, ji formuojama socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto (Lippard, 1997; Žižek, 1989).
- b. Lagūnavičiaus darbai, pvz., „Vaizdas nesvarbu: svarbu, kokia kaina!“, atskleidžia, kad kūrinys yra diskursyvi praktika, įtraukianti žiūrovą į kritinę refleksiją.

3. Etinės dimensijos integracija:

- a. Autoriaus tapatybė, algoritmų atsakomybė ir žiūrovo įtraukimas tampa svarbiausiais etiniais klausimais skaitmeniniame mene (Tomas Lagūnavičius, 2022, 2023).
- b. Lagūnavičiaus kūriniai skatina permąstyti, kas yra kūrinio „nuosavybė“ ir kas formuoja jo prasmę.

6.3 Kritinė refleksija ir tarptautinė reikšmė

Analizuojant kūrybą tarptautiniame kontekste (Florencijos bienalė, Artly Mix San Paule), galime teigti:

1. T. Lagūnavičiaus menas neapsiriboja lokalia scena, jis formuoja globalų diskursą apie Post post skaitmeninio meno prasmę.
2. Kritikai pripažįsta jo kūrinių filosofinį ir etinį gylį, atskirdami juos nuo daugumos šiuolaikinio generatyvinio meno, kuris dažnai akcentuoja tik technologinį aspektą (Rossi, 2022; Mendes, 2023).
3. Tarptautinės parodos įrodo, kad žmogaus–technologijos dialogas, autoriaus tapatybės transformacija ir vertės diskursas yra universalūs klausimai Post post skaitmeniniame mene.

6.4 Lyginamoji refleksija

Lyginant su kitais generatyvinio ar internetinio meno kūrėjais (Casey Reas, Ben Fry, Rafaël Rozendaal):

Menininkas	Fokusas	Lagūnavičiaus inovacija
Casey Reas & Ben Fry	Algoritminis vizualumas	Filosofinė refleksija apie autoriaus ir algoritmo santykį
Rafaël Rozendaal	Interneto interaktyvumas	Socialinė, etinė ir ekonominė kritika integruota į kūrinį
Tomas Lagūnavičius	Posthumanizmas, postkonceptualumas, etika	Dinamiškas, diskursyvus kūrinys, integruojantis žiūrovą, algoritmą ir filosofinę refleksiją

Ši lentelė atskleidžia, kad Lagūnavičius sujungia estetiką, technologiją ir filosofiją, formuodamas unikalias tarptautines kūrybines pozicijas.

6.5 Integruotos išvados

1. Post post Skaitmeninis menas kaip filosofinis eksperimentas:

T. Lagūnavičiaus kūriniai nėra tik vizualūs objektai – tai procesualios, diskursyvos praktikos, kurios leidžia permąstyti autoriaus tapatybę, kūrinio vertę ir etinę atsakomybę.

2. Posthumanistinė kūryba:

Kūriniai demonstruoja žmogaus, žiūrovo ir algoritmo sąveikos potencialą, pabrėžiant kolektyvinį autoriaus vaidmenį.

3. Postkonceptualūs principai:

Lagūnavičiaus menas yra diskursyvus, įtraukia socialinį ir ekonominį kontekstą, provokuoja žiūrovą kritiškai reflektuoti meno prasmę.

4. Tarptautinis kontekstas ir inovatyvumas:

Lagūnavičius sėkmingai integruoja savo kūrybą į tarptautinį diskursą, išlaikydamas filosofinę gylį, procesualumą ir etinę dimensiją.

5. Kritinė refleksija:

Jo kūriniai tampa laboratorija, kur tikrinamos posthumanistinės, postkonceptualios ir etinės hipotezės. Jie provokuoja diskusijas apie kūrinio vertę, autoriaus atsakomybę ir žiūrovo vaidmenį globalioje meno scenoje.

Pabaiga

Tomas Lagūnavičius įkūnija „Post post Skaitmeninio meno stiliaus“ filosofinę esmę: technologija, estetika ir etika veikia kartu, transformuodami kūrinio prasmę. Jo kūryba ne tik papildo akademinę diskusiją apie Post post skaitmeninį meną, bet ir suteikia praktinę, interaktyvią ir tarptautinę platformą posthumanistinės ir postkonceptualios filosofijos realizacijai.

Šis integruotas požiūris parodo, kad Post post skaitmeninis menas gali būti tiek estetinė, tiek filosofinė ir etinė praktika, kurioje žiūrovas, algoritmas ir menininkas formuoja bendrą kūrinio tikrovę. Lagūnavičiaus darbai tampa nauju postmodernios skaitmeninės kūrybos standartu, išplėsdami meno, autoriaus ir technologijos santykių ribas.

Literatūra

1. Barthes, Roland. The Death of the Author. Harper & Row, 1967.
2. Hayles, N. Katherine. How We Became Posthuman. University of Chicago Press, 1999.
3. Haraway, Donna. Simians, Cyborgs and Women. Routledge, 1991.
4. Lippard, Lucy. The Lure of the Local: Senses of Place in a Multicentered Society. New Press, 1997.
5. Žižek, Slavoj. The Sublime Object of Ideology. Verso, 1989.
6. Reas, Casey & Fry, Ben. Processing: A Programming Handbook for Visual Designers and Artists. MIT Press, 2007.
7. Rozendaal, Rafaël. Web-based Installations and Digital Art, 2018.
8. Rossi, Maria. Florence Biennale Review. Florence Art Journal, 2022.
9. Mendes, Clara. Artly Mix Journal. São Paulo, 2023.
10. KRSV Biblioteka. Tomo Lagūnavičiaus paroda: Vaizdas nesvarbu – svarbu, kokia kaina!, 2023. Nuoroda
11. Tomas Lagūnavičius. Viešnage bibliotekoje „Židinys“, 2023. Nuoroda
12. Florence Biennale Catalogue. XIII Florencijos bienalė, 2022.

APIE AUTORIŲ

Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis multidisciplininis kūrėjas ir mąstytojas, kurio veikla aprėpia tiek meninę praktiką, tiek šiuolaikinę filosofinę refleksiją. Jo intelektualinė ir kūrybinė veikla formuojasi tarpdisciplininėje erdvėje, kur vizualiniai ir scenos menai tampa platforma filosofinių idėjų artikuliacijai ir naujų konceptų kūrimui. Per savo įvairiapusę karjerą jis ne tik surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir sukūrė virš 50 sceninių darbų, bet ir nuosekliai plėtojo teorinį diskursą, siekdamas konceptualizuoti šiuolaikinės tikrovės procesus.

Autorius yra parašęs ir keletą filosofinių knygų, kuriose plėtojami originalūs teoriniai modeliai bei praktinės filosofijos kryptys. Tarp reikšmingesnių darbų minėtini „Neuromaterializmas ir hypekultūralizmas. Praktinė filosofija“, taip pat „Būk postmodernistas. 100 žingsnių“ ir „Būk postnacionalistas. 100 žingsnių“, kuriuose analizuojami šiuolaikinės visuomenės, kultūros ir tapatybės transformacijų procesai. Šiose knygose autorius siekia ne tik interpretuoti esamas filosofines paradigmas, bet ir kurti naujas sąvokas bei metodologinius prieigos būdus, orientuotus į praktinį jų taikymą.

Siekdamas išlaikyti aukštą teorinį lygį ir plėtoti tarptautinį akademinį dialogą, Tomas Lagūnavičius aktyviai seka globalius filosofinius procesus ir yra daugelio prestižinių filosofijos organizacijų narys, tarp jų: Society for European Philosophy (SEP), International Society for Philosophers, Australian Association of Philosophy (AAP), American Philosophical Association (APA), British Philosophical Association (BPA), Aristotelian Society bei Royal Institute of Philosophy.

Autorius yra įgijęs įvairiapusį išsilavinimą, apimantį tiek socialinius mokslus, tiek humanitarines disciplinas. Jis turi socialinių mokslų daktaro laipsnį, yra įgijęs psichologijos magistro kvalifikaciją Vytauto Didžiojo universitete, taip pat studijavo praktinę filosofiją. Be to, jo akademinis pagrindas apima ir teatro studijas (vaidybos ir režisūros kryptys), kurios daro reikšmingą įtaką jo filosofiniam mąstymui ir tarpdisciplininiam požiūriui.

POST POST SKAITMENINIO MENO FILOSOFIJA IR PRAKTIKA